

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів»

1. Мета

Проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів» (далі – проєкт акта) розроблено з метою створення правових та організаційних засад реалізації державної політики у сфері зміни клімату щодо впровадження національної системи торгівлі квотами на викиди (далі – Національна СТВ) парникових газів в Україні.

2. Обґрунтування необхідності прийняття постанови

Сучасна глобальна зміна клімату, прояви і наслідки якої мають загрозливий характер, спричинена викидами парникових газів в атмосферу, що виникають в результаті антропогенної діяльності.

Враховуючи досвід Європейського Союзу, одним із найбільш ефективних підходів до скорочення викидів парникових газів є ринковий механізм, а саме система торгівлі квотами на викиди парникових газів (далі – СТВ), яка має бути впроваджена в Україні.

У порівнянні з фіскальними механізмами, СТВ стимулює пошук найбільш ефективних рішень щодо скорочення викидів парникових газів, спонукаючи до інновацій та інвестицій у низьковуглецеві технології, що забезпечить повоєнне стале відновлення та зелену відбудову країни за принципом «Build Back Better», разом з тим надаючи суб'єктам господарювання та цілим галузям гнучкість у виборі шляхів скорочення викидів, враховуючи їх технологічні та організаційні можливості, а також гарантує виконання загальних цілей щодо скорочення викидів.

Проєкт акта спрямований на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, передбачених Додатком ХХХ до Глави 6 «Навколишнє природне середовище» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII (далі – Угода про асоціацію), а саме впровадження Директиви Європейського Парламенту та Ради 2003/87/ЄС від 13 жовтня 2003 року про встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів у межах Союзу та внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС (далі – Директива 2003/87/ЄС).

Прийняття проєкту акта є необхідним кроком у напрямку виконання міжнародних зобов'язань України та забезпечує відповідність стратегічному курсу держави на набуття повноправного членства в ЄС, в частині формування та реалізації політики вуглецевого ціноутворення, сумісної із підходами Енергетичного співтовариства, та подальшого входження до СТВ ЄС.

3. Основні положення проєкту

Проєктом акта пропонується затвердити План заходів щодо створення Національної СТВ (далі – План заходів).

З урахуванням досвіду СТВ ЄС, яка є першим у світі великим вуглецевим ринком і відіграє вирішальну роль у економічно ефективному скороченні викидів парникових газів, План заходів передбачає поетапне впровадження Національної СТВ в Україні, яке буде здійснюватися протягом таких трьох етапів:

підготовчий етап починається з дня затвердження проєкту акта з обговорення та узгодження із заінтересованими сторонами обґрунтованих пропозицій щодо архітектури та параметрів ключових складових Національної СТВ, в рамках роботи робочих груп із впровадження Національної СТВ та Міжвідомчої комісії з питань зміни клімату та збереження озонового шару, яка є дієвим механізмом координації діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення впровадження Національної СТВ. Підготовчий етап передбачає розробку та прийняття відповідного закону та інших нормативно-правових актів, створення нових або розширення функціональних обов'язків існуючих установ, що підтримуватимуть Національну СТВ, та впровадження відповідних адміністративних процедур, покращення технічної інфраструктури для моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів та забезпечує відновлення обов'язковості, системи МЗВ сприяння взаємодії та підвищенню обізнаності учасників ринку, а також організацію навчання та надання підтримки відповідним установам та зацікавленим сторонам, які беруть участь у процесі впровадження Національної СТВ;

пілотний етап функціонування Національної СТВ починається у 2028 році. Метою пілотного етапу впровадження Національної СТВ є перевірка ефективності, можливостей та готовності цієї системи, враховуючи національні обставини. Цей етап спрямований на виявлення та вирішення будь-яких потенційних викликів, вдосконалення регуляторних механізмів, підвищення кваліфікації учасників ринку та підготовку до повноцінного функціонування Національної СТВ;

етап повноцінного функціонування Національної СТВ починається не раніше ніж через три роки з дня припинення або скасування воєнного стану, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ. Цей етап спрямовано на створення надійної ринкової системи, посилення регуляторного контролю та вдосконалення відповідних механізмів нагляду (контролю), сприяння розширення та інтеграції додаткових секторів у Національну СТВ, забезпечення повної відповідності функціонування Національної СТВ вимогам СТВ ЄС, та продовження підвищення потенціалу для підтримки вуглецевого ринку задля досягнення сталого розвитку та кліматичної стійкості.

Планом заходів чітко визначено часові рамки, завдання, заходи та їх результати в трьох основних стратегічних напрямках, що забезпечать ефективно впровадження Національної СТВ, а саме:

1. Формування нормативно-правових актів у сфері впровадження Національної СТВ.

2. Забезпечення ефективного функціонування Національної СТВ відповідно до вимог СТВ ЄС.

3. Підтримання постійного систематичного діалогу задля сприяння взаємодії та підвищення обізнаності заінтересованих сторін щодо впровадження Національної СТВ.

Національна СТВ, створена відповідно до Плану заходів, сприятиме виконанню національно визначеного внеску задля досягнення глобальної мети щодо скорочення викидів парникових газів, пом'якшенню наслідків запровадження механізму транскордонного вуглецевого регулювання з боку ЄС та підготує нашу країну до участі у СТВ ЄС після приєднання до ЄС.

4. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють такі нормативно-правові акти:

Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, ратифікована Законом України від 29 жовтня 1996 р. № 435/96-ВР;

Паризька угода, ратифікована Законом України від 14 липня 2016 р. № 1469-VIII;

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII;

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»;

Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»;

Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»;

Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»;

Закон України «Про енергетичну ефективність»;

Закон України «Про основні засади державної кліматичної політики»;

Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 липня 2021 р. № 868 «Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 878 «Про затвердження Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1803 «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 373 «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218 «Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2023 р. № 1228 «Деякі питання стратегічного розвитку енергетичної ефективності будівель»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244 «Про схвалення Плану України» з реалізації ініціативи Європейського Союзу «Ukraine Facility», запровадженої Регламентом (ЄС) Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 29 лютого 2024 р. № 2024/792;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 року № 483 «Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Фінансове забезпечення реалізації проекту акту здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету затвердженого на відповідний рік, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг видатків, необхідних для реалізації проекту акта, буде визначатися щороку під час складання проектів державного бюджету на відповідний рік з урахуванням їх реальних можливостей.

Для реалізації проекту акта будуть залучені кошти міжнародної технічної допомоги в рамках наступних проектів:

Підтримка впровадження схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів (СТВ) в Україні (GIZ), в період 2017 – 2026 з загальним обсягом фінансування 6 млн. євро;

Проект Світового банку «Партнерство для впровадження вуглецевих ринків» (Partnership for Market Implementation, PMI), в період 2023 – 2025 з загальним обсягом фінансування 1,5 млн. дол. США;

Підтримка України на шляху до амбітної та інтегрованої кліматичної політики (GreenUkraine) (ІКІ), в період 2024 – 2029 з загальним обсягом фінансування 10 млн. євро.

Фінансово-економічні розрахунки до проекту акта складені за заходами передбаченими центральному апарату Міндовкілля реалізація яких буде здійснюватися в межах бюджетної програми «Загальне керівництво та управління у сфері захисту довкілля та природних ресурсів» (КПКВК 2701010). Одночасно під час погодження проекту акта центральним органам виконавчої влади запропоновано надати пропозиції до фінансово-економічних розрахунків відповідно до форми, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 21.03.2008 № 428, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11.04.2008 за № 297/14988, або інформацію щодо бюджетних програм, обсягів видатків, в межах яких здійснюватиметься реалізація проекту акта, які є виконавцями та/або співвиконавцями окремих заходів.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю, функціонування і застосування української мови як державної, а тому не наводиться позиція уповноважених представників всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування чи відповідних органів місцевого самоврядування, уповноважених представників всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю та всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, їх спілок, Уповноваженого із захисту державної мови.

Проект акта не стосується соціально-трудової сфери і сфери наукової та науково-технічної діяльності.

Проект акта розміщено для обговорення на офіційному веб-сайті Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

7. Оцінка відповідності

Проект акта спрямований на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та передбачає імплементацію положень Директиви 2003/87/ЄС.

У проекті акта відсутні положення, які стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією, створюють підстави для дискримінації.

Проект акта не потребує проведення громадської антикорупційної, громадської антидискримінаційної та громадської гендерно-правової експертиз.

Проект акта буде надіслано до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Проект акта за предметом правового регулювання не має негативного впливу на: ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення.

Очікуваним результатом реалізації проекту акта є:

формування законодавчої та іншої нормативно-правової бази, а також створення організаційної основи запуску та функціонування Національної СТВ в Україні відповідно до вимог СТВ ЄС та з урахуванням особливостей національних умов, можливостей, потреб і пріоритетів;

дотримання стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства в ЄС та виконання зобов'язань України за Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, ратифікованої Законом

України від 29 жовтня 1996 р. № 435/96-ВР та Паризькою угодою, ратифікованої Законом України від 14 липня 2016 р. № 1469-VIII, іншими міжнародними угодами у сфері зміни клімату, Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Договором про заснування Європейського Енергетичного Співтовариства;

досягнення скорочення антропогенних викидів та збільшення поглинання парникових газів відповідно до Оновленого національно визначеного внеску України, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 липня 2021 р. № 868, із забезпеченням подальшого перегляду рівня амбітності цього показника з урахуванням національних обставин та можливостей;

досягнення частки енергії, виробленої з відновлюваних та низьковуглецевих джерел енергії в загальній структурі енергоспоживання держави, відповідно до Енергетичної стратегії України на період до 2050 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 373, із забезпеченням подальшого перегляду рівня амбітності цього показника з урахуванням національних обставин та можливостей;

досягнення скорочення первинного та кінцевого споживання енергії в Україні відповідно до Національного плану дій з енергоефективності на період до 2030 року, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1803, із забезпеченням подальшого перегляду рівня амбітності цього показника з урахуванням національних обставин та можливостей;

пом'якшення наслідків запровадження СВМ для експортно-орієнтованих галузей промисловості, включно із сектором електроенергетики;

створення можливостей для інтеграції у глобальні вуглецеві ринки, підвищуючи конкурентоспроможність вітчизняних галузей на світовому ринку; сприяє досягненню кліматичної нейтральності до 2050 року.

**Перший заступник Міністра захисту
довкілля та природних ресурсів України**

Олена КРАМАРЕНКО

«_____» _____ 2024 р.